

«coup de fouet, heurtoir, loquet» (RFE XI, 69). Ara bé, al costat d'aquestes, amb llur radical, hi ha formes del nom del llisquet (afegint-hi *-et*); però aquest té, per damunt de tot, la forma *flisquet*: *fliskét* és la forma general aranesa, que des d'allà s'estén lluny per Gascunya: *flisquet* «loquet» en el Bearn (Lespy, Palay) i en el Gers (Sarran, ms., p. 37), *flisquet* «loquet en bois» a Samatan (ib.) (*Bouts d. Mount.* VIII, 22); i, cap a l'E., fins a l'Alt Arieja (*fliskét* «Tür schliessende Drücker»: Fahrholz, W. u. W. Ariege, 31); alhora amb variants fonètiques: *fleskerét* «loquet» a la vall d'Arrens (*Rev. des Patois Gallo-Rom.* IV, 231); i amb *-st-*: *flastjèet* a l'Alta Vall d'Aran. Cert que amb aquest últim ja entrem en la família del nostre PESTELL (per a tot això V. els articles respectius del meu PV *AranGc.*).

L'estret contacte amb el verb *fliscà* 'tancar amb llisquet' el mostra el negatiu bearnès: «per la frinèste *desfliscade*, / coum la grêle que cad, en ue esbourrusclade, / cãs qui seguiben gats ---» (els gossos empaïtan gats saltant per la finestra no tancada): Simon Palay (*Lou Franchiman*, 28). Res no sembla oposar-se, doncs, a fer venir això de FISTULARE, derivat de FISTULA 'objecte en forma de canonet', i admetre que *flisquet* n'és derivat en *-et*, ni més ni menys que el fr. *loquet* del germ. *to lock* (angl. i ja ags. *loc* etc.) o el cat. *llisquet* de *lliscar*.

No és possible, doncs, de negar aquesta etimologia. Només és que s'hi ha superposat el factor onomatopèic, com ho mostra ja el fet que en gascó FL- hauria hagut de donar (*h*)- o *hal-*; i les variants amb alternatives consonàntiques i vocals, com alguna que ja hem citat, i com *clisquet*: aquest es troba a la costa girondina (Moureau, *Pat. d. La Teste*); en el Carci i en el Tarn (dispersats en el FEW II, 782a, § 2, 788b, § 4, 786b, § 2, i junt amb altres noms en *-et*, del mateix, en parlars fr. i alemanys, de radical onomatopèic més discrepant). D'altra banda tenim, en el mapa «loquet de porte», de l'ALF, *klisket* en el punt 741 (llgd.); hi ha *krisket* en parlars bascos, i sobretot *kisket* «pestillo», que lleigeixo en *Auñemendiko Lorea* del guip.-bisc. Domingo Agirre (II, 108.10); i ha donat *quisquete* en el cast. d'Àlaba (Baráibar); també reforça la impressió onomatopèica l'existència d'una variant més rara, sense *-et*: «*flisc*, *flich*: loquet en Gasc.», TdF; en el Gers *flis* junt amb *flisquet* (Cénac-Moncaut).

I el que ara ens interessa primordialment, amb vistes al nostre verb *xiscclar*/*sisclar*, és que també hi ha aquesta variant consonàntica en el nom del 'llisquet': no pas rara i ben igual al tipus *flisquet*, sinó que amb radical *siscl-*: *sisklèt* en el Tarn (punt 743), *sibklèt* en el punt 720 ja més al NE., i d'altra banda *sisclèt* «loquet en bois, de porte» en el Gers, *chisclèt* id. en el N. de les Landes (Albret: Palay); coincidint amb els bearn. *sisclèt* i *chisclèt* «cri perçants», ja registrats per Lespy-R. i Palay, junt amb *sisclà* i *chisclà* «faire entendre des cris perçants», ib. i *chisclà* «éclater d'étincelles; petiller comme la friture», que Lespy documenta en un poeta d'Orthés, del S. XIX; *rechisclà* «jaillir

de travers», i també *regisclà* «rejaillir en éclaboussant» i *rejiscle* «(re)jet, éclaboussure» (Palay). Per metàtesi de *reisklâ*: gc. *escharrisclà*, *cherisclà*, *eschourrisclà*, amb el derivat *escharrisclèt*, i el postverbal *chourrisclè*, *charrisclè*, *eschourrisclè* (Palay); que és també *šuiškle* 'xiscle' en aranès (1930), i a la Vall d'Arrens *sušiskles* «cris perçants» (Rohlf, ASNSL CLXXIII, 53). Si bé és clar que d'aquesta metàtesi és responsable la influència de XERRAR i XORRAR.

El que ens acaba de mostrar tot aquest conjunt és que, al costat de l'it. *fisciare* 'xiular' i bc. *txistulari* 'flautista', on l'etimologia FISTULARE és palesa, i hi resta pura, hi ha també FISTULARE en el cat. *xiscclar*, amb les seves nombroses variants, i no menys en els seus variats ecos hispano i gallo-romànics; però tot sent FISTULARE a la base de tot, ha estat afectat vàriament per una sèrie d'influències expressives i onomatopèiques, que expliquen les variants *giscar*, *guiscar*, *chillar*, i en general l'africada de *chillar* etc.

DERIV.: *Xiscle* [*ciscle*, c. 1400, supra; *xiscle* Belv.], i altres dades supra; «Pueŕla que juga en la platja: --- les onades s'estenen per damunt de la sorra --- indecisa, s'hi acosta ---, i la primera fredor de l'aigua li fa córrer per tot el cos una esgarriŕança ---: els *xiscles* de la pueŕla fan somriure l'ona, que recula mostrant les dents blanques», «els petits amòrs de cada dia havien eixordàt, amb llurs *xiscles* lascius, el meu còr, traspasàt pel dolbr de l'absència ---», Coromines (*Termes de Meleagros*, O. C., 1351b3f., 1377.10).

Xisclet [Belv.; DAg.]: «Tot ofegant-se, 'ls tigres ab los delfins se baten, / --- / los corbs y les gavines que, a bells esbarts, s'abaten, / ab *xisclets* y cops d'ales fan més trist lo rabeig», en l'esborrall de l'*Atl.*, a. 1867, VI, 57d; suprimit, però: «--- l'Atlàntida que ofegas --- tombant al precipici / --- / cãta-la ab veu de trompa --- la meva no pot tant: / *xisclets* d'esgarriŕfansa, venecs, ays, cridadiŕsa, / veus tristes de la fossa, veus dolces del bressol / ---», en la versió definitiva V, 3a; a *bell xisclet* 'tot xisclant', Genís Aguilar (*Julita*, p. 40).

Xisclada (JRuyra). *Xiscladissa* (JRuyra): «un vol de graules grosses --- passa gairebé sobre 'l cap, amb brogit d'ales i *xiscladissa* desentonada», Massó Torrents (*Croquis* I, 19). *Xisclador*, supra. *Xiscclair* (VCatalà). *Xisclejar*; amb interessant variant ross. *xirlejar* (AlcM); *xiscleig*. *Xisclo* maestr. *Xisclos*: «una tarraŕonina fenomenal, que ocupava mig sofà, tota envestigada de sedes *xiscloses*, tota carregada de pedreria ---» (pel cruir de la seda), NOLLER (O. C. IX, 342.2).

De *giscar*: *giscador*, *gisc(o)*, supra; i d'aquell i de *giscclar*: *gisc(l)adissa*, *gisc(l)ament*, *gisqueŕ*, *-clèt*; *giscle*. De *xillar*: *xill* (Tort., Milla.). *Xilla*, supra. *Xilladissa*, o *-lerrissa*: «millers de teuladins / --- / qui ouir pogués sa *xillerrissa* ---», Te. Llorente, *Vora el Barranc dels Algadins*, v. 15. *Xillador*. *Xilloter*. *Xilló*, però, és castellanisme intolerable. *Engiscar*, supra. *Xillar*, supra.

¹ En l'ed. de 1507, per èr. tip., *xisclament* però *gisclament*: errada corregida en l'ed. de 1562. — ² Am. Pagès, ignorant i pedant com sempre, ens fa a saber